

NYHETS BREV

Nämndemännens Riksförbund NRF

JUNI 2013

EXTRA!

EXTRA!

EXTRA!

Ny utredning måste redan kompletteras

NRF:s ordförande Lars Lassinantti har lämnat ett särskilt yttrande till den nyligen presenterade utredningen "Nämndemannautredningen". Hans svar redovisas här,

av utrymmeskäl, i förkortad version. Den som vill ta del av det fullständiga svaret hänvisas till nästa nummer av tidningen Nämndemannen.

Rättsväsendet har under kort tid tillförts tre utredningar, **Brottmålsprocessen, En modernare rättegång II** samt **Nämndemannautredningen**. Den senare har en uttalad uppgift enligt kommittédirektiven att skapa ett modernt nämndemannasystem som kan upprätthålla allmänhetens förtroende för domstolarna. Jag anser att en grundläggande uppgift för utredningen är att tillvarata samhällets krav som framförs i direktiven enligt följande skrivning

"Nämndemannasystemet ska bidra till att upprätthålla allmänhetens förtroende för domstolarna genom nämndemännen – i egenskap av allmänhetens representanter – för insyn i, och inflytande över, domstolarnas avgörande. Med denna funktion medverkar nämndemän i avgöranden av dels brottmål och familjemål i tingsrätt och hovrätt, dels vissa typer av mål i förvaltningsrätt och kammarrätt."

Nu föreliggande utredningsförslag föreslår två djupgående principiella ändringar vid tillämpning av vårt nämndemannasystem.

– Ett förslag går ut på att nämndemän vid domstolar ska utses dels på det traditionella sättet efter nominering av politiska partier i våra folkvalda fullmäktigeförsamlingar dels genom den s.k. fria kvoten där var och en kan ansöka hos kommun/landsting. Utredningen föreslår att minst hälften av nämndemännen ska väljas från den fria kvoten.

– Det andra djupgående principella förslaget är att det inte skall finnas nämndemän i hovrätten/kammarrätten och att antalet nämndemän som deltar i underrätterna skall vara två nämndemän vid förhandlingar.

Min uppfattning är att den fria kvoten inte kommer att infria förväntningarna. Orsaken till varför vi har få yngre nämndemän är inte klarlagt genom någon forskning. Avsaknaden av yngre nämndemän kan mycket väl bero bl.a. på arbetsförhållanden och det arvode som hittills utgått för nämndemannaupdrag. Att yngre nämndemän hoppar av i förtid beror bl.a. på, enligt vad utredningen har kommit fram till, arbets- och familjeskäl.

Tittar vi på statistiken i vår utredning framgår det att antalet tjänstgöringsdagar under 2012, varit flest hos nämndemän 65 och äldre. Att nämndemän upp till 25 år har lägst antal tjänstgöringsdagar befäster min uppfattning att den fria kvoten inte löser problemet med hög medelålder på medverkande nämndemän i domstolar. Införandet av den fria kvoten medför också strängare kontroll av vilka som uppfyller kravet på nämndemännens lämplighet (se nedan). Fullmäktige får redan i dag anses ha en skyldighet att göra en bedömning av kandidatens lämplighet i varje enskilt fall.

Utredningens förslag att det ska införas ett absolut krav på att endast den som

är lämplig får utses till nämndeman. I detta förslag inryms ett antal krav som gott omdöme, vara engagerade i samhällsfrågor och ha förmåga att tillgodogöra sig information. Vidare ska kandidaten vara självständig och kunna skapa sig en egen uppfattning, samt vara redbar dvs god förebild i fråga om laglydnad och livsföring vad avser angelägenheter av ekonomisk natur. Icke sviktande koncentrationsförmåga är också ett av kraven. Detta är en mycket vanskelig uppgift, nära på omöjlig, att bedöma en persons koncentrationsförmåga vid ett sådant uttagningsförfarande som beskrivs i betänkandet.

Jag anser däremot för det första att kriterierna gör det närmast omöjligt för den kommunala handläggaren att på ett rättssäkert sätt fullgöra sin uppgift. Detta eftersom varje krav är av den karaktären att det är frågan om en personlig bedömning från den kommunala handläggarens sida. För det andra anser jag att det blir en byråkratisering och en kostnadsökning för kommuner och landsting som inte medför de förbättringar som utredningen förväntar sig.

Sammanfattningsvis anser jag att utredningen måste fullständigast med en kartläggning av hur tillämpningen av den fria kvoten och övrig nominering av nämndemän kommer att handhas av kommuner och landsting med utgångspunkt från valkriterierna för en lämplig nämndeman.

NYHETSREV JUNI 2013

EXTRA!

EXTRA!

EXTRA!

Nuvarande system av val av nämndemän kan utvecklas genom Domstolsverkets och domstolarnas medverkan. Nämndemannaorganisationen kan även bidra till i utvecklingsarbetet genom nämndemannaföreningarna vid respektive domstol. De politiska partierna har vid sitt nomineringsarbete alltid tillämpat de av utredningen föreslagna valkriterierna med den personkännedom som partierna har utan en kostsam byråkratisk organisation.

Det andra förslaget till förändring är att nämndemän inte längre ska medverka vid kammarrätt och hovrätt samt endast två nämndemän ska medverka i underrätter. Jag delar inte utredningens uppfattning om att vi inte skall ha nämndemän vid kammarrätt och hovrätt och att antalet nämndemän vid underrätter ska vara två i stället för nuvarande tre.

Förslaget innebär att antalet mål där nämndemännen medverkar kommer att minska avsevärt. Dessutom föreslår utredningen att "varje nämndeman ska tjänstgöra 8 dagar per kalenderår och ska inte, annat om särskilda skäl föreligger, tjänstgöra mer än 25 dagar under ett kalenderår". I och för sig ett rimligt förslag. Utredningen föreslår också att enkla mål kan avgöras utan nämnd vilket jag instämmer i.

Jag frågar mig dock om det är rimligt att med dessa antaganden och förslag tro att vi kommer att ha ett nämndemannainstitut som uppfyller de krav på insyn som ställs i kommittédirektiven. När det gäller nämndemanna-

medverkan i kammarrätt och hovrätt konstaterar utredningen att de juridiska frågeställningarna i vissa mål har, i takt med samhällsutvecklingen, blivit så juridiskt komplicerade att det kan vara svårt att sätta sig in i målet för en icke yrkesutbildad domare. Utredningen menar vidare att det i rättsligt svåra mål förutsätts ett visst yrkesrelaterat kunnande hos domaren som medför att mervärdet av nämndemannamedverkan är begränsat.

Vanligtvis i andra sammanhang framhålls att nämndemännen inte ska vara "jurister" utan de ska utöva den insyn som krävs från samhällets sida i rättssystemet. Således håller jag inte med om motivet att avsaknaden av kunskaper inom juridiken gör att nämndemännen inte tillför något mervärde i kammarrätt och hovrätt. Nämndemännen har inte den uppgiften i vare sig tingsrätt/förvaltningsrätt eller kammarrätt/hovrätt. Jag hävdar att det i takt med samhällsutvecklingen krävs en ännu större insyn från allmänhetens sida i domstolarnas rättstillämpning. Vi har ett bra exempel i förvaltningsrätten och migrationsdomstolarna där vi dagligdags har att pröva om juridiken och samhällets uppfattning går i "takt".

Jag började mitt yttrande med att notera att inom kort tid har vi fått ta del av tre utredningar som berör nämndemannamedverkan och därmed samhällets insyn i våra domstolars rättsutövning. Tyvärr får utredningarna, så även den här utredningen, karaktär av internutred-

ningar eftersom alla experter (förutom undertecknad) är jurister och mer eller mindre knutna till domstolarna.

Jag föreslår att betänkandet kompletteras med en utredning om vilka långsiktiga konsekvenser nyordningen med ett nytt nomineringssätt av nämndemän medför och därmed också tillämpning av valkriterierna d.v.s. en analys av vilka konsekvenser detta skulle få på den kommunala demokratin på kort och lång sikt.

*NRF:s ordförande
Lars Lassinantti*

*Utredningens ordförande har varit
Inger Söderholm, lagman i Attunda tingsrätt*

ANSVARIGA FÖR NYHETSREVET
Staffan Björnberg, tel. 0411-16994.
E-post: staffan.bjornberg@telia.com
Layout: Meta Åberg

KANSLIET
Nämndemännens Riksförbund • kansli@nrmf.se
Box 81 40, 104 20 Stockholm • Hemsida: www.nrmf.se
Tel. 08-651 55 13 Bankgiro: 53 60-98 55